

Col·lecció Busca-raons, 24
El mico atrapat

Edicions Sidillà, SL.

La Bisbal d'Empordà 17100

info@edicionssidilla.cat

www.edicionssidilla.cat

© James Hamilton-Paterson, 2023

© de la traducció: Aurora Ballester

© d'aquesta edició: Edicions Sidillà by agreement with Johnson & Alcock Ltd.

Disseny: J. Pujadó

Correcció: Xavier Cortadellas

Il·lustració de la coberta: Montse Mayol

Primera edició: març 2025

Edicions Sidillà és soci protector d'Amics de la Bressola

La traducció d'aquest llibre ha obtingut una subvenció de la Generalitat de Catalunya.

Generalitat de Catalunya
Departament de Cultura

Aquest llibre s'ha imprès a la Impremta Pagès, d'Anglès

ISBN: 978-84-129806-0-8

Dipòsit legal: Gi 396 2025

Tots els drets reservats. Si voleu fotocopiar parcialment aquest llibre, feu-ho legalment contactant amb CEDRO: 932720445 o cedrocat@cedro.org

JAMES HAMILTON-PATERSON

El mico atrapat

El cost letal per al planeta
de les coses que volem

Traducció d'Aurora Ballester

edicions
Sidillà

La Bisbal d'Empordà, 2025

«L'home modern ja no sap preveure ni prevenir.
Acabarà destruïnt la terra, d'on ell i els altres
éssers vius treuen l'aliment.
Pobres abelles, pobres ocells, pobre home».

Albert Schweitzer, en una carta
a un apicultor francès, citada per Rachel Carson.

Índex

9	Com va quedar atrapat el mico
23	Mengeu-vos els animals de companyia!
47	La jardineria i l'horticultura
67	L'esport
81	Els automòbils i les aeronaus: híbrids, elèctrics i d'hidrogen
107	La indústria de la moda
125	El carboni militar
143	Bones vacances: els allotjaments d'ecoturisme i els creuers
161	Els telèfons mòbils i els ordinadors
173	El benestar i la bellesa
197	La llibertat individual vs. el planeta: les criptomonedes
217	El transport i el comerç
233	El mico atrapat fa balanç
239	Apèndix 1: Els productes derivats del petroli a la vida quotidiana
241	Apèndix 2: Els biocombustibles
249	Índex de noms

El mico atrapad

Com va quedar atrapat el mico

Vaig començar a escriure aquest llibre a començaments de novembre del 2021, just en el moment que se celebrava a Glasgow la Conferència de les Nacions Unides sobre Canvi Climàtic (COP26). Malgrat l'absència destacada de figures clau com Rússia i la Xina, la majoria de representants i delegats van ressaltar la importància de la COP26 dient que era la darrera oportunitat que tenien els «líders mundials» per prendre decisions que fessin possible que el planeta continués essent habitable per als humans en un futur immediat. Això malgrat que tothom sap, almenys en les autoanomenades democràcies, que els caps de govern tenen molt poc poder per dictar canvis radicals de polítiques en un món on gairebé tot —i sobretot els preus de l'energia— està fora del seu control, perquè han cedit el poder a les corporacions transnacionals. Quina democràcia més galdosa! Tanmateix, hi havia l'acord grupal que l'enemic universal és l'escalfament global i que tots els remeis passen per continuar reduint la dependència de les fonts dels combustibles fòssils, principalment del gas natural, el carbó i el petroli; tots són facilitadors vitals, no només per a l'economia, sinó també per a la vida mateixa per a milers de milions de persones. L'1 de novembre del mateix any, la web de la BBC destacava la gravetat de la qüestió: «Les temperatures mundials augmenten a causa de l'activitat humana i el canvi climàtic ara amenaça tots els aspectes de

la vida de les persones. Si no s'actua, els humans i la natura patiran un escalfament catastròfic, s'agreujaran les sequeres, augmentarà el nivell del mar i s'extingiran moltíssimes espècies».

La barreja de clixés periodístics sobre la cimera era prou coneguda. Un editorial sense la paraula «catastròfic» era més estrany que les mosques blanques. Molts, entre ells l'aleshores príncep Carles, donaven la seva opinió meditada sobre el fet que ens trobem davant l'Avantsala de l'Última Oportunitat. A més a més, no hi havia genis per treure d'una llàntia, ni varetes màgiques per brandar. Ara tot depenia de la tecnologia. Això significava optar per fonts d'energia alternatives i «netes» com el vent, les ones i el sol per generar energia, a més de bateries més modernes i eficients per emmagatzemar-la. Al mateix temps, hauríem de desenvolupar combustibles alternatius de zero emissions, com l'hidrogen líquid, per als transports de motor. El silenci sepulcral habitual envoltava l'energia nuclear, la més neta, que no emet diòxid de carboni quan genera electricitat.

Ara és pràcticament irrellevant si l'escalfament global provocat pels humans està passant realment. Durant anys, els grans noms de la geologia i la major part de la premsa mundial han estat advertint inexorablement de la seva realitat; i cada vegada més s'hi ha afegit una paraula tan poc científica com «consens». Avui, qualsevol en pot veure els efectes aparents pertot. L'escalfament global té les qualitats de plausibilitat dels OVNI's, en el sentit que actualment gairebé tothom creu que «alguna cosa hi ha de veritat». Per assegurar-nos que tots sapiguem què pensar sobre la manera com la flor i nata mundial es va desplaçar a la cimera del clima de Glasgow, la premsa diligentment va assenyalar-ne la moral amb titulars com «Hypocrite Airways? El Gulfstream de 75 milions de dòlars de Jeff Bezos comanda l'estol de 400 jets privats cap a la COP26, format pel príncep Albert de Mònaco, membres de la reialesa i desenes de directius “verds”». ¹ La imatge d'aquells 400 avions privats embotits

---

1 Clarkson, N., “Amazon founder Jeff Bezos’s £48m Gulf Stream has led a 400-strong parade of private jets into COP25” [El Gulf Stream de 75 milions de

a l'aparcament de l'Avantsala de l'Última Oportunitat hi posava un toc de sàtira molt benvingut. Tampoc no va passar desapercebut que el president dels Estats Units, Joe Biden, havia arribat d'una cimera dels G20 a Roma on ell i el seu entorn es movien en un comboi de vuitanta-cinc vehicles. L'absurda prepotència del anomenats «líders mundials» fa de mal encaixar amb els danys globals causats pel que ells representen. L'Amazon de Bezos domina el món més com un pop que no pas com un colós; mentre que l'exèrcit nord-americà del comandant en cap Biden, amb les seves 4.800 bases en 160 països ha estat anomenat «el consumidor més important en l'àmbit mundial de petroli i [...] i un dels principals emissors de gasos d'efecte hivernacle del món».²

Sembla, doncs, que no cal que ens assenyalin la rellevància de les emissions dels motors i la importància que tenen en els tornados, els incendis forestals, les sequeres i les inundacions horroroses com les de la vall de l'Ahr, a Alemanya, el juliol del 2021. Malgrat això, sembla que hi ha proves que aquelles inundacions en concret eren causades en gran part per una mala planificació local, que havia permès que es construís de manera extensiva en el que s'hauria d'haver mantingut com un aiguamoll. En aquell moment l'Ahr estava a punt de desembocar al Rin; la seva vall és coneguda històricament per haver patit inundacions mortíferes, com la del 1804. Però els projectistes tenen la memòria curta i la impressió que la tecnologia moderna pot resoldre les contingències que havien estat un perill per a les societats preindustrials. El missatge general de la COP26, amb els seus «líders mundials» d'americana i corbata i els adolescents predicadors que fan sermons apassionats, era que les previsions més pessimistes es podrien evitar amb la tecnologia. L'objectiu d'aquest

---

dòlars del fundador d'Amazon Jeff Bezos al capdavant d'una desfilada de 400 jets privats cap al COP26], *Daily Mail Online* (1 de novembre de 2021).

2 Crawford, N. C., Watson Institute for Public Affairs, Universitat Brown University, 2019 figure. <https://watson.brown.edu/costsofwar/papers/ClimateChangeandCostofWar>; consultat el 18 d'octubre del 2022.

llibre és demostrar que això no deixa de ser una positivitat engegada. L'optimisme ingenu és comú a molts països però en la seva forma patològica mel·líflua és el pecat recurrent dels Estats Units, amb la convicció d'aquell país que la tecnologia sempre anirà al rescat de la humanitat amb descobriments científics insospitats. (Això malgrat que un cúmul de descobriments científics al llarg dels segles siguin l'origen del tràngol actual del planeta). El problema principal d'aquesta mena de pensament il·lús és que confon convenientment els símptomes amb la malaltia mateixa. L'escalfament global en si només és un símptoma, no és la malaltia. Hem de fer una valoració radicalment diferent del que hi ha a l'arrel de l'escalfament global. La malaltia real del planeta som nosaltres —o, per a les qüestions que ens ocupen, el Mico.

Hi ha una història —tant se val si és una invenció o és real— que diu que una gent que caçava micos a la selva una vegada van enginyar un parany senzill que va resultar d'allò més eficaç. Era simplement un pot de vidre robust amb un coll força estret, que potser havia contingut alguna llepolia local, com prunes en conserva. A dins hi van posar un plàtan que feia molt de goig i se'n van tornar per la jungla a dinar al seu poblat. Quan van tornar van descobrir que, efectivament, havien caçat un mico. Després de ficar la pota dins el pot per agafar el plàtan, l'animal es va trobar que llavors tenia el puny massa gros per passar pel coll del pot. Malauradament per al mico, el seu desig per aquell plàtan era massa fort per deixar anar la peça de fruita, enretirar la pota i posar el pot de cap per avall. En veure arribar els caçadors, fins i tot el pànic li va impedir de tenir la reacció de rebotre el pot contra una roca o la soca d'un arbre i fugir amb el cobejat plàtan. Però la seva intel·ligència es va ofuscar i només se li va acudir fer bots amb desesperació, amb la pota dins el pot. Els caçadors van agafar el pobre animal amb tota facilitat i el van ficar en un pot encara més gros.

El Mico, evidentment, som nosaltres i la nostra paralizació davant la incapacitat de renunciar al nostre estil de vida (o fins i

tot de canviar-lo) i els seus capricis de consumidor, dels quals depèn l'economia global. És cert que, segons l'esperit dels temps, els ciutadans dels països desenvolupats prou curosos —i que s'ho poden permetre— compren cotxes híbrids, instal·len plaques solars, bombes de calor (que funcionen amb electricitat) i rebutgen les bosses de plàstic. Això poden ser gestos de cara a la galeria si aquesta mateixa gent continua comprant a Amazon Prime, adquireix fruita exòtica del Japó —quan en troba als supermercats de luxe— i fa la reserva d'una excursió al Machu Picchu o unes vacances per fer submarinisme a les Seychelles.

Amb el temps potser haurem controlat bé les màquines i n'haurem eliminat part de la pol·lució. Amb sort, potser es podrà salvar una peça de la selva del mico. Però els saraus periòdics com la COP26 i la cerca desesperada de la neutralitat de carboni són unes farses molt cares. El perill més greu per a la salut del planeta, de llarg, és causat pel que extraiem dels seus recursos limitats amb el transport i la nostra obsessió de cremar coses. L'historiador ambiental Stephen J. Pyne ha encunyat una paraula per descriure la nostra era: el pirocè. «Un règim global d'incineració: carbó i petroli, terra agrícola i bosc, matollar i aiguamoll, la major part planificada... Miris on miris, la terra està en flames. El residu és monòxid de carboni, diòxid de nitrogen, ozó, carboni negre, diòxid de sulfur, i el conjunt especialment tòxic de les partícules en suspensió conegut com $PM_{2,5}$. Tot el que cremem ho respirem.»³

Un nombre incommptable de persones han patit l'ensurt horrible que un metge els digués que patien un tipus de càncer molt virulent. La commoció es pot suavitzar amb una pronòstic optimista o amb paraules rituals d'esperança; però un matí, en un despatx d'hospital ben il·luminat amb una planta exòtica a la lleixa de la finestra, el pacient es troba cara a cara amb la realitat inevitable de la seva mort. Ja no podrà esperar uns prometedors quaranta anys ben bons i,

---

³ Wallace-Wells, D., "Ten Million a Year" [Deu milions l'any], *London Review of Books*, volum. 43, núm. 23.

passat aquest temps, segurament ja s'haurà trobat una cura. Ja no és allò que només afecta l'altra gent. De sobte, t'ha tocat a tu.

La urgència d'aquest cop trasbalsador és exactament el que tots hauríem d'experimentar davant del diagnòstic de càncer del nostre medi ambient. Fa dècades que els senyals són ben clars però la xerrameca política, la negociació rotunda i el positivisme de tipus americà sempre hi han interferit per deixar-nos fer com si no passés res. Això, juntament amb les lleis de ferro del mercat global. La pandèmia de covid va portar més canvis reals a la vida de la gent arreu del món que cap mesura que s'hagués pres mai per protegir la salut del planeta. Des d'aleshores, la prioritat política arreu no ha estat replantejar-se les coses i començar de nou amb més seny, sinó «tornar a la normalitat» com més aviat millor.

La dificultat aclaparadora és que no hi ha unitat. Els economistes i els polítics tendeixen a preocupar-se només del funcionament del seu país (o del seu bloc) o del que faci l'altre, només si els afecta d'alguna manera. Si fa dècades haguéssim tingut l'encert d'adonar-nos que ens hauríem de preocupar principalment de l'economia planetària, ara potser no ens trobaríem que el medi ambient mundial s'enfronta a un pronòstic de càncer prou descoratjador per qualificar-lo d'amenaça de mort. I tanmateix la realitat és que ara estem tan lluny d'instituir qualsevol governança mundial practicable com mai. Cap mesura que afecti significativament el nostre consumisme global ferotge no té la mínima oportunitat que s'accepti universalment, no parlem ja d'implementar-la i convertir-la en norma. Encara tenim una actitud localista, encara estem massa agafats a l'estil de vida nacional que ja tenim o que aspirem a tenir. Els nostres intents de fer canvis globals es veuen minats constantment per influències discrepans, atès que els països, les indústries i les corporacions més importants competeixen entre ells; bramen com dinosaures en un pantà cercant el superdomini totpoderós mentre els més petits prenen partit per l'un o l'altre o protesten. I no només això, els detractors de tot allò que sembri dubtes sobre la bonesa inherent del mercat sempre genera

el pronòstic ritual, fins i tot bel·ligerant: «Sí, les coses potser van mal dades, però tingueu fe: el mercat sap el que es fa. En Gordon Gekko⁴ és viu! L'ambició és bona! Ja ho veureu. Les coses s'arreglaran soles, com ha passat sempre...».

Però aquesta vegada no serà així. En part és la natura mateixa del mercat el que ha portat la malaltia terminal al nostre món; però també la nostra convicció que el mercat sempre l'encerta, com per infusió divina. «Mentre es menystenien com a irracionals els fetitxes fets pels sacerdots africans, el fetitxe del mercat capitalista s'ha considerat des de fa molt temps la quinta essència del racionalisme», com va escriure recentment Anna Della Subin. «Les teories socials abstractes europees no són pas més “veritats” universals i eternes que els déus africans».⁵ El que ho ha desgavellat tot permanentment és la recerca del boom econòmic mitjançant el consumisme il·limitat (tot i que desequilibrat geogràficament). En canvi, l'aspiració a un nivell de vida modest hauria fet possible una vida raonable per a tots els gairebé 8.000 milions de persones de la Terra.

No ho dic per sermonejar. La realitat és que no ho podem evitar. Som el Mico. Cadascun de nosaltres està programat per l'evolució per deixar el arbres nets de fruita quan en trobem: per sobreviure agafant tot el que podem per si després hi ha una fam. Només actuem en benefici de la nostra tribu immediata, i el sistema econòmic que hem concebut senzillament ho reflecteix. És l'herència de mil·lennis incomptables de caçar i recol·lectar, de supervivència precària, que avui aboca al pànic la gent quan buida fins a l'últim rotllo de paper de vàter dels prestatges dels supermercats basant-se en un simple rumor d'escassetat. S'explica la història d'un home que va fer hores de cua en una gasolinera durant una vaga de proveïdors de carburant,

---

4 Qui és Gordon Gekko? Per als qui d'alguna manera estan relacionats amb el món de les finances la resposta és immediata: és el personatge de ficció de les pel·lícules *Wall Street* i *Wall Street 2*: els diners mai no dormen. [N. de la t.].

5 Subin, A. D., *Accidental Gods [Els déus accidentals]* (Cambridge: Granta, 2021), p. 133–134.